

Itselliset, mäkitupalaiset, loiset ...

Loinen-sanaa on varsinkin Viipurin hiippakunnan eli Itä-Suomen kirkonkirjoissa käytetty ruotsin inhysning-sanan käännöksenä. Turun hiippakunnassa (Etelä-, Länsi- ja Pohjois-Suomi) on puolestaan käytetty käännöstä ”itsellinen”.

Loiset olivat tilapäisansioilla eläneitä, tilattomia ja maattomia maaseudun asukkaita, joilla ei ollut omaa asuntoa. He tekivät korvauksetta tai pientä korvausta vastaan töitä sille, jonka tiloissa he kulloinkin asuivat. Vuosipalkkaisia renkejä ja piikoja ei tähän joukkoon laskettu.

Loiset eivät missään tapauksessa eläneet toisten kustannuksella laiskotellen. Päinvastoin, työtä tehtiin paljon. Olennaista heissä oli, että heillä ei ollut kiinteä omaisuutta.

Etelä-, Länsi- ja Pohjois-Suomen itsellisten elämä oli pääsääntöisesti hieman toisenlaista. Heillä oli oma pieni mökki asuntonaan, muttei kuitenkaan maaomaisuutta. Usein mökki oli rakennettu kylän yhteiselle maalle. Pääosa itsellisistä oli päivätyöläisiä, jolle maksettiin myös palkkaa. Myös erilaisia maaseudun käsityöläisiä voitiin kirkonkirjoissa kutsua itsellisiksi. Toisinaan seurakunnan kirkkoherra saattoi kuitenkin merkitä näiden itsellisten ammatitkin näkyviin.

Käytännöt siis vaihtelivat. Samoin nimitykset. Tilattomasta väestöstä on käytetty useita nimityksiä: itsellinen, mäkitupalainen, mökkiläinen, loinen, läksiäinen, koturi, kesti, huonemies, purlakka, kylänloppulainen jne...